

Lehen geschenkt worden. Die Herrschaft wurde zur Zeit Napoleons in 1803 abgeschafft. Der Bischof hat das Gebiet planmäßig angesiedelt und organisiert. Außer der Slowenen siedelte er auch die Bayern an, die sich aber durch die Jahrhunderte assimiliert haben. Die wirtschaftliche Grundeinheit war eine Hube, das Fronhofwirtschaftssystem wurde bald aufgegeben. Auf der Herrschaft war der Bischof vom Verwalter vertreten, der auch andere Arbeiten organisierte. Das ganze Gebiet gehörte der Urfparre in Stara Loka (Altenlack), die schon in 1074 erwähnt wurde. Bis zum 15. Jahrhundert entwickelten sich die Grundpfarren in beiden Tälern. Die Stadt wurde schon im 13. Jahrhundert erwähnt. Sie hatte ihre eigene Selbstverwaltung mit dem Richter an der Spitze. Sie war das Zentrum des Gewerbes, das zunftgemäß in der Mitte des 15. und am Anfang des 16. Jahrhunderts organisiert wurde. Die Töpfer aus Lack versorgten mit ihren Erzeugnissen den türkischen Bergbau. In 18. Jahrhundert überstieg jedoch der Handel mit Leinen und teils mit Sieben die Zunftproduktion. Das Lack-Gebiet pflegte auch kulturelle Beziehungen, insbesondere mit dem Küsten-

land. Schon in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts sind die sogenannten friaulischen Freskenmaler aus Friaul über dieses Gebiet gewandert. In der zweiten Hälfte des 15. und am Anfang des 16. Jahrhundert war Loka (Lack) ein bedeutungsvolles Kunstzentrum. Im Jahre 1471 wurde das Schiff der Vikariatssätekirche gebaut. Meister Andrej erledigte Bauarbeiten im Küstenland und Meister Jernej malte Fresken in Oberkrain und Küstenland. Nach dem Erdbeben in 1511 bekam die Stadt allmählig den Ansehen, den wir heute kennen. Die Barockzeit gab der Stadt neue künstlerische Impulse zu, insbesondere nach den Bränden im 17. Jahrhundert. Zu dieser Zeit wurde die Klarissinenkirche und am Anfang des 18. Jahrhunderts noch die Kapuzin- und Spittalkirche gebaut.

Das Land baroekariserte sich damals qualitativ, auch in der profaner Architektur. Der Lack-Passion, der in den Jahren 1721 – 1768 gespielt wurde, brachte uns die slowenische Variante beliebter Barockspiele. Die Herrschaft und die Stadt gaben den Slowenen einige bekannte Männer aus verschiedenen Bereichen.

Obrtna šola v Ljubljani 1888 – 1914

Saša Serše

Obdobje 19. stoletja, ko je bila ustanovljena obrtna šola v Ljubljani, je čas tehničnih izumov in znanstvenih odkritij, ki so omogočili agrarno in tehnično revolucijo, povzročili zaton fevdalizma in razcvet kapitalizma. Pridobitve tehnične industrijske revolucije so prišle do popolne veljave v drugi polovici 19. stoletja, a z njimi velike spremembe.

Avstrijske dežele so sledile tehnološkemu napredku zahodnih držav, vendar s časovnim zamikom. v Avstriji je predvsem prevladovalo agrarno gospodarstvo. Prebivalstvo se je ukvarjalo večinoma s kmetijstvom in malo obrtjo. Struktura gospodarstva se je le počasi spreminjala v korist industrijske proizvodnje. Odpiranje avstrijskega trga tujini je bilo pogubno, saj je bilo avstrijsko gospodarstvo nesposobno tekmovali z razvitejšim zahodnim gospodarstvom. Štajerska, Koroška in Kranjska so bile dežele, ki so bile v zaostanku, ne samo za Evropo, ampak tudi za ostalimi deželami monarhije. Želele so dohiteti razvitejši svet, a žal tega niso bile sposobne. Odpiranje trga je imelo zanje uničujoče posledice, predvsem še za Kranjsko, kjer je do streznitve prišlo, ko je bila končana južna železnica in so se začeli zavedati, da intenzivnejše rasti industrije ne bo. Niso zaznali daljnosežnosti in globine sprememb, ki so jih prinašale novosti. Nasprotno, upali so, da bo mogoče določene obrtne panoge ohraniti in jih dvigniti z uvedbo novih postopkov. Za dvig in modernizacijo gospodarstva je bil nujen dvig izobrazbene ravni prebivalstva. Rešitev so videli v dobri organizaciji šolstva, predvsem strokovnega.

Na Kranjskem so delovale risarske šole že ves čas 19. stoletja, vendar so bili to le občasni, ponavadi le ob nedeljah organizirani tečaji. Obiski teh

tečajev so bili številni in potreba po šoli, ki bi dala obrtnikom boljšo izobrazbo je bila ves čas prisotna.

Od leta 1861 ni minilo zasedanje deželnega zbora, ne da bi razpravljali o predlogih, kako dvigniti obrtno šolstvo v deželi. Tudi Zbornica za trgovino in obrt in mestna občina sta si neprestano prizadevali, da bi v Ljubljani ustanovili državno obrtno šolo.

Ministrstvo za trgovino je leta 1868 pozvalo zbornico, da bi v Avstriji kazalo uvesti več obrtnih inštitucij. Zbornica je priložnost izrabila, njen poseben odsek je sestavil temeljito in obširno spomenico, s katero so opozorili na nujnost ustanovitve obrtne šole v Ljubljani. Nedeljske ljubljanske šole so se prestrukturirale 1872. leta v obrtne nadaljevalne šole. Prva državna obrtna – strokovna šola na Kranjskem pa je bila ustanovljena v Idriji, to je bila šola za klekljanje čipk.

Za vrsto let je bila ustanovitev obrtne šole v Ljubljani preložena. Ministrstvo za trgovino jo tudi v načrtu za leto 1875 ni predvidevalo. Kljub številnim prošnjam, je Ministrstvo za uk in bogoslužje ustanovitev obrtne šole na Kranjskem zaradi finančnih težav zavrnilo, čeprav je priznalo, da je zahteva po ustanovitvi upravičena.

V letih 1880 in 1881 je bila dana možnost, da se prijavijo za štipendije, ki so bile razpisane za obisk posebnih tečajev na dunajskem Tehnološkem obrtnem muzeju in na obrtni državni šoli v Gradeu. Štipendist je moral ustrezati pogojem razpisa, ki je zahteval znanje slovenskega in nemškega jezika, končano ljudsko šolo in dopoljenih 18. let. Po končanem tečaju se je moral štipendist obvezati, da bo pet let teoretično in praktično poučeval v svoji stroki².

Leta 1882 je bila ustanovljena osrednja komisija za obrtno šolstvo kot strokovni posvetovalni organ Ministrstva za uk in bogočastje. S komisijo se je začela nova doba glede organiziranja obrtnega šolstva. Kmalu je dobila svojega zastopnika v komisiji tudi ljubljanska zbornica za trgovino in obrt. Od 1894 do 1903 je bil njen zastopnik Ivan Murnik.

Na seji 20. oktobra 1883 je deželni zbor naročil deželnemu odboru, naj pospešeno pripravlja ustanovitev obrtne šole na Kranjskem in pošlje prošnjo za ustanovitev Ministrstvu za uk in bogočastje. Na podlagi ankete, ki je bila izvedena 17. in 18. aprila, je deželni odbor svetoval deželnemu zboru, naj podpira čipkarsko obrt v Idriji, slamninarstvo v kamniškem okraju, ustanovitev obrtne šole v Ljubljani, pletenje košev in jerbasov, pouk v vrboreji in lončarstvo. Delegati v zboru so predlagali, da bi ustanovili poseben odbor, ki bi podpiral ustanovitev ali obnovitev hišnih – domačih obrti. Deželnemu zboru je bilo predlagano, da bi prispeval primeren znesek za pospeševanje obrti in obrtnega šolstva. Deželni odbor se je bolj zavzemal za ustanovitev strokovne šole za lesno obrt, saj je bilo lesarstvo razširjeno po vsej deželi. Šola naj bi bila v Ljubljani, ker je bila Ljubljana in najna okolica najbolj zastopana v tej obrti, saj je bilo število ljudi, ki so se ukvarjali z njo dokaj visoko. Šola pa bi pomagala tudi pri razvoju obrti v drugih krajih na Kranjskem.

Učiteljem, ki naj bi učili na bodočih obrtnih šolah, je bilo v letu 1885 omogočeno izobraževanje. Več učiteljev se je izobrazilo za poučevanje mizarstva, strugarstva, pletarstva in umetnega vezanja na Tehnološkem obrtnem muzeju oziroma na šoli za umetno vezenje na Dunaju.

Deželna vlada za Kranjsko je 5. septembra 1886 predložila prošnjo ljubljanske zbornice za trgovino in obrt in mestne občine Ministrstvu za uk in bogočastje za ustanovitev Strokovne šole za umetno vezenje in šivanje čipk v Ljubljani, kasneje sta se pridružila prošnji še deželni zbor in odbor. Že novembra istega leta je deželna vlada predložila Ministrstvu za uk in bogočastje prošnjo deželnega glavarja, mestne občine in trgovsko-obrtno zbornico za ustanovitev Strokovne šole za lesno industrijo v Ljubljani. V šoli naj bi pouk poleg prave lesne industrije, t.j. mizarstva, obsegal še domačo obrt, t.j. rezbarstvo in strugarstvo, pletarstvo in vrborejo. To vlogo je Ministrstvo za uk in bogočastje z razpisom 11. marea 1887, št. 22865 ugodno rešilo. Minister je bil pripravljen ustanoviti šolo pod pogoji, da krajevni faktorji prispevajo primerne šolske prostore in jih primerno vzdržujejo. Zbornica je povabila mestno občino, deželni odbor in Kranjsko hranilnico, da so ustanovili skupni odsek za dogovor prispevkov za vzdrževanje šole, odsek pa je odlašal z delom. Ministrstvo je zahtevalo odgovor, saj je bilo mnenja, da bi se šola lahko odprla že ob velikonočnih praznikih leta 1888. Po sejah in odločitvah na deželnem in občinskem nivoju je ministrstvo izdalo ustanovitveni odlok dne 5. januarja 1888, št. 17974 ex 18875.

Vpisovanje v šolo se je pričelo 26. novembra 1888. Slavnostna otvoritev obeh strokovnih šol, predvidena za 1. december, je bila preložena na 3.

december, zaradi proslav ob 40. obletnici cesarjevega vladanja in otvoritve muzeja. Šolski prostori so bili v Virantovi hiši na Trgu sv. Jakoba 2. To stavbo je leta 1887 kupila Kranjska hranilnica z namenom, da bi v njej nastanila na novo ustanovljena obrtno šola, kjer naj bi se poučevalo večinoma nemško⁶. Ženska obrtna šola je bila začasno nastanjena v Dretovi (kasneje Jakopičevi, Jelačini hiši) na Emonski cesti 27. Mestna občina ni imela lastnih prostorov, ki bi ustrezali zahtevam zavoda.

Strokovna šola za lesno industrijo je imela po svojem pravilniku oddelka za stavbno in pohištveno mizarstvo, strugarstvo, rezbarstvo, pletarstvo, kasneje mlinarstvo in tesarstvo. Leta 1888 so bili odprti prvi trije oddelki vsak s štirimi letniki. Obisk šole so predvsem priporočali sinovom obrtnikov, ki so se ukvarjali z mizarstvom. Pri sprejemu so imeli taki učenci prednost, kakor tudi pri podelitvi štipendij. Šola ni želela vzgajati le navadnih obrtniških pomočnikov, želela je vzgajati bolj izobražene obrtnike s smislom za umetnost, lepoto, kvaliteto, želela je svojim učencem približati dosežke moderne tehnike in s tem vplivati na razvoj domače obrti.

Šolsko leto je trajalo od 15. septembra do 15. julija, na koncu so redni učenci prejeli spričevalo. Šolo so lahko obiskovali redni in izredni učenci. Izredni so obiskovali le nekatere učne predmete.

Popolna izobrazba rednih učencev je trajala tri do pet let. Šola je imela dveletni pripravljalni tečaj in triletno strokovno šolanje. Učence je z dvanajstim leti stopil v pripravljalni tečaj, s štirinajstim pa v razred s strokovnim poukom. S sedemnajstim leti je dobil zaključno spričevalo.

Za sprejem v prvi razred pripravljalnega tečaja je moral kandidat imeti uspešno opravljeno ljudsko šolo in v letu vpisa dopolnjeno dvanajsto leto starosti.

Za sprejem v drugi razred pripravljalnega tečaja je moral kandidat predložiti spričevalo o uspešno opravljenem prvem razredu pripravljalnega tečaja in dopolniti trinajst let.

Po uspešno opravljenih dveh razredih pripravljalnega tečaja se je kandidat lahko vpisal v prvi razred strokovnih oddelkov za stavbno, pohištveno in lesno rezbarstvo in kiparstvo. V šolo so se lahko vpisali tudi kandidati s končanim III. razredom meščanske šole ali končanimi tremi razredi srednje šole. Pri učencih, ki so prestopili v obrtno šolo iz gimnazije, se neuspešni redi iz latinskega in grškega jezika nismo smeli upoštevati. Kandidat pa je moral napolniti 14 let starosti.

Za domače dijake je bil pouk na vseh oddelkih brezplačen. Tuji dijaki, redni in izredni, so plačali šolnino. Redni učenci so dobili potrebne knjige (šolske), pisalne in risalne potrebščine večinoma brezplačno pri ravnateljstvu šole. Zavod je imel tudi dokaj bogato knjižnico. V mestu je bilo za učence dovolj stanovanj, ravnateljstvo šole je pri izbiri stanovanja dajalo nasvete.

Na obeh strokovnih šolah je bil učni jezik slovenski in so nemškimi učencem in učenkam le po potrebi razlagali v materinem jeziku.

Učni predmeti so bili: verouk, nemščina, sloven-

ščina, računstvo – aritmetika, prosto risanje, geometrijsko risanje, projektiranje, nauk o sencah, risanje po modelih, modeliranje iz gline in vlivanje v mavec, praktični pouk v pohištvenem in stavbnem mizarstvu, podobarstvu in strugarstvu¹¹.

Teoretični pouk je obsegal splošno izobraževanje, predvsem so gojili risanje in komponiranje, s tem se je učence uril v izdelovanju pravih skic in se vadil v samostojnem narisu načrtov.

Strokovni predmeti pa so obsegali pouk o elementih strojev, motorjev in tehničnih lastnosti lesa. Spoznali so stroje za obdelovanje lesa. Pri gospodarskih predmetih so se seznanili tudi s poslovnim knjigovodstvom in obrtnimi zakoni. Največ ur so učenci preživeli v delavnicah, kjer so se učili obrti, umetnosti, modernih načinov dela, dekoracije¹².

Deželno predsedstvo je v dopisu deželnemu odboru 18. marca 1887, št. 710/pr sporočilo, da bi bilo zelo koristno, če bi zbornica za trgovino in obrt, deželni odbor in podobne ustanove poskrbele za štipendije, predvsem za mladeniče revnih staršev. Tako sta prispevala za leto 1888 deželni odbor 600 gld. in Zbornica za trgovino in obrt 300 gld. Za leto 1893 pa so ustanove prispevale:

- deželni odbor 1000 gld.,
- Zbornica za trgovino in obrt 630 gld.,
- Mestna občina Ljubljana dve štipendiji po 150 gld. za obe strokovni šoli,
- sklad cesarja Franca Jožega za pomoč učencem na obrtnih šolah 150 gld.,
- Kranjska hranilnica 400 gld.,
- od 22. maja 1890 16 štipendij po 50 gld. nadvojvodinje Valerije.

Zaradi velike večine revnih učencev je strokovni šolski odbor ustanovil podporno društvo. Deželna vlada je 2. julija 1892 z odlokom št. 7149 odobrila načrt pripravljalega odbora 19. decembra 1882, in sicer v sestavi:

- Ivan Murnik – načelnik,
- Ivan Šubic – namestnik ravnatelj šole od ustanovitve leta 1888 do 1924,
- Marija Hlavka – tajnica,
- Jurij Springer – blagajnik,
- Ivan Gnezda, Ivan Mathian – odbornika,
- vikar Andrej Kolar, tapetnik Anton Oberza – revizorja¹⁴.

Program šole se je razširil leta 1892, ko se je v Virantovi hiši odprla šola za risanje, namenjena mojstrom in pomočnikom. Risanje ni več veljalo za domeno umetnikov in arhitektov, obrtniku je bilo v neizmerno pomoč pri delu. To je bil čas velike ekspanzije industrije in le umen obrtnik je lahko kljuboval konkurenci. Ni bila več dovolj ročna spretnost, izdelek je moral biti konkurenčen. Pouk risanja je bil organiziran tako, da je potekal ob nerisanih od 8. do 12. ure in je bil brezplačen. Prijavitelj se je toliko obrtnikov, da je bilo nujno narediti dva vzporedna oddelka.

V letu 1894/95 so na šoli odprli poseben oddelk za figuralno podobarstvo – cerkveno rezbarstvo¹⁶. Za učitelja je bil imenova Alojzij Gangl.

Po odloku Ministrstva za uk in bogočastje je bil na šoli 1. oktobra 1894 odprt nov oddelk za pletenje košev. Pouk je trajal eno leto in je bil dostopen

učenkam in učencem. Oba oddelka sta bila v Zoisovi hiši na Bregu 20. Leta 1896 pa so bili urejeni vrbovi nasadi v Tivoliju¹⁷.

Pri potresu leta 1895 so bili predvsem poškodovani šolski prostori v Virantovi in Zoisovi hiši, medtem ko je bila Gruberjeva palača nepoškodovana. Škodo na obeh stavbah so popravili do jeseni in pouk se je pričel kot vsako leto, 18. septembra¹⁸.

Z odlokom Ministrstva za uk in bogočastje št. 36770 z dne 31. decembra 1900 sta bili 1. januarja 1901 obe strokovni šoli združeni v en zavod, ki se je preimenoval v Umetno-obrtno strokovno šolo.

Leta 1899 je Kranjska hranilnica odpovedala uporabo dela šolskih prostorov, in sicer drugo nadstropje in del prvega nadstropja v Gruberjevi palači. V starem delu stavbe so bili predvsem prostori ravnateljstva in čipkarske šole, medtem ko se odpoved ni nanašala na delavniške prostore, ki so bili v Virantovi hiši. Delavnice za mizarstvo so bile v prvem nadstropju, delavnice za strugarstvo in rezbarstvo v drugem nadstropju. Z odpovedjo je postalo vprašanje o primernejših šolskih prostorih bolj aktualno. Začasno rešitev je mestna občina našla v najetju prostorov v Stiškem dvorcu na Starem trgu 36, ki je bil last verskega sklada. Mesta občina pritličja ni najela, ker je bila tam pošta. Šola se je preselila konec meseca oktobra. V Virantovi hiši pa so ostale delavnice za mizarstvo, strugarstvo in rezbarstvo, prostor za modeliranje, zbirka za mavčne modele in stanovanje služitelja. Prostori v Virantovi hiši niso bili primerni, ker je bila v hiši gostilna in kavarna. Tudi prostori v Stiškem dvorcu niso bili nič bolj primerni za šolo, saj so bili preveč vlažni¹⁹.

V začetku leta 1908 je Kranjska hranilnica zahtevala, da obrtna šola izprazni prostore v Virantovi hiši. Na posredovanje župana je hranilnica svoj odpovedni rok podaljšala do meseca avgusta 1910. Novo šolsko poslopje na Mirju naj bi bilo končano do jeseni leta 1911²⁰.

Šolsko poslopje so gradili na najprikladnejšem stavbišču, to je na posesti Nemškega viteškega reda na Mirju. Občinski svet je na seji 31. decembra 1900 sklenil kupiti 14.240 m² veliko stavbišče za 44.527 K. Izdelavo načrtov so poverili ravnatelju Državne obrtne šole v Brnu Vojtehu Dvořaku. Njegove načrte so predložili Ministrstvu za uk in bogočastje, ki jih je tudi odobrilo. Pereče vprašanje pa je bilo kritje stroškov gradnje. Po predračunih, ki jih je izdelal Dvořak, bi stala gradnja 821.451,14 K. V tem predračunu pa ni bila predvidena napeljava centralne kurjave in ureditev okolice z železno vrtno ograjo. Končni predračun izgradnje novega poslopja obrtne šole na Mirju je znašal z vsemi dodatnimi deli 1.000.000 K²¹.

Redni pouk na novi šoli se je pričel 6. novembra 1911. Umetno-obrtna strokovna šola se je z odlokom Ministrstva za javna dela 29. septembra 1911, št. 853 XXI/b preimenovala v Državno obrtno šolo. Njeni oddelki so bili:

- Stavbna obrtna šola,
- Delovodska šola za mehansko-tehniške (kovinske) obrti,
- Mojstrska šola za stavbno in pohištveno mizarstvo,

- Strokovna šola za lesno in Kameno kiparstvo,
- Ženska obrtna šola,
- Javna risarska in modelirska šola,
- specialni tečajji za nadaljnjo izobrazbo učiteljev na obrtno-nadaljevalnih šolah,
- leto kasneje so ustanovili še Delovodsko šolo za elektrotehniko.

V vojnih letih je vojna uprava zasedla šolsko poslopje in nastanila v njem domači brambovski polk, kasneje so poslopje preuredili v vojaško bolnišnico²².

LITERATURA

1. Spominska knjiga 1888 - 1938, Ljubljana 1938, Državna tehniška srednja šola v Ljubljani. — 2. Ivan Slokar, Zgodovina obrtnega šolstva v Ljubljani do 1860, ZČ XVIII/1963, str. 196-218. — 3. Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 7. — 4. Bleiweisov zbornik, Slovenska matica v Ljubljani, 1983. — 5. Vladimír Schmidt, Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem III, Ljubljana 1966.

VIRI

1. Arhiv Slovenije, Deželni zbor in odbor za Kranjsko IX/2 Obrtno šolstvo. — 2. Arhiv Slovenije, Deželni zbor in odbor za Kranjsko IX/2 Obrtna šola v Ljubljani. — 3. Novice, Kranjske kmetijske in rokodelske novice. —

OPOMBE

1. Spominska knjiga 1888 - 1938; Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtne šole I, II, III, 1873; Slokar. — 2. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtne šole II, 25.7.1880, spis 4043. — 3. Arhiv Slovenije, knjižnica, Obravnave 24 - 1884, priloga 37, str. 276 - 284, poročilo deželnega odbora o pospeševanju obrti in ustanavljanju obrtnih strokovnih šol za domačo industrijo. — 4. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtno šolstvo II, 19.5.1885, spis 8864, III, seja 3.12. zbornik; poročilo deželnega odbora glede ustanovitve strokovne šole za lesno obrt v Ljubljani (priloga 12). — 6. Novice, 1887, str. 335; Z Virantovo hišo sta mišljeni Gruberjeva palača in njej v letu 1841 prizidana Virantova hiša, v kateri je bila gostil-

na »Zur Sternwarte«. Obe stavbi - poslopje je 1887 kupila Kranjska hranilnica. — 7. Strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipk je bila prav tako ustanovljena leta 1888; nekaj podatkov o ateljeju v katalogu Tapiserija v Sloveniji - Hanka Štular, Narodni muzej Ljubljana, Ljubljana 1982. — 8. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani, 24.11.1888, spis 8264, 1904, spis 92090. — 9. Kot 8. — 10. Kot 8. — 11. Novice, 1890, str. 257. — 12. Kot 8. — 13. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani, 18.1.1889, spis 565, 7233, seznam štipendistov; 1890 - spis 10197 zvišanje ustanov ... — 14. Novice, 1893, str. 277. — 15. Novice, 1892, str. 48 in 159; Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani, XIII, seja zbornik, 12. maja 1893, o razširitvi pouka na obrtni šoli (kovinarstvo, plehtarstvo, lončarstvo). — 16. Novice, 1894, str. 310, po odloku Ministrstva za uk in bogočastje 3. maja 1894, št. 1649. — 17. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani 1894, spis 6040. Dan je predlog za ustanovitev oddelka za pletenje košev. — 18. Novice, 1895, str. 347. — 19. Spominski zbornik ..., str. 47, 51. — 20. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani 1908, spis 4276. — 21. Arhiv Slovenije, Deželni odbor IX/2, obrtna šola v Ljubljani, 1908, spis 12235. — 22. Spominski zbornik 1888, 1938, str. 55.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Gewerbeschule für Holzbearbeitung in Ljubljana Saša Serše

Die erste slowenische Gewerbeschule für Holzbearbeitung in Krain wurde nach den langdauernden Bemühungen und Gesuchen seitens Landes- und Gemeindefaktoren in 1888 in Ljubljana gegründet.

Die Schule war vor allem für die Söhne der Gewerbsleute, die sich mit der Tischlerei beschäftigten, bestimmt. Die Schule hatte die Absicht, die Gewerbehelfen mit dem Gefühl für Kunst, Schönheit und Qualität auszubilden. Die Unterrichtssprache war Slowenisch, eine Erklärung in der Muttersprache für die deutschen Schüler und Schülerinnen erfolgte nur, wenn es notwendig war.

Die Schulräume befanden sich im Haus von Virant und Gruber am St. Jakob Platz bis 1911, als sich die Schule in ein neues Gebäude an Mirje umsiedelte.

Uskoki na Slovenskem in v Žumberku

Zarko Štrumbil

V 9. stoletju so spadali Gorjanci v sklop frankovske države, ki je obsegala zahodno, srednjo in del južne Evrope. Madžari, ki so leta 895 vdrlj v panonsko nižino, so bili več kot pol stoletja največja nevarnost svojim zahodnim sosedom, dokler jih ni nemški cesar Oton I. leta 955 odločilno premagal pri Augsburgu. Tako se je meja s hrvaško državo na Dolenjskem premaknila na spodnjo Krko, koder je potekala od 12. stoletja. Prvotno je segala do Kronovega, potem pa je zavila proti jugovzhodu in proti vrhovom Gorjancev.

Krajišniki v savinjski marki so bili Heminega

rodu, po smrti zadnjega tega rodu pa je velika posest z dinastičnimi pogodbami in Heminimi darovnicami razpadla. Ozemlja pod Grojanci in ob Krki so si prilastili višnjegorski gospodje in freisingška škofija ter oglejski patriarhat.

Čas 11. in 12. stoletja je bil čas boja za investituro med nemškimi cesarji in papeži, kar se je pokazalo tudi v naših krajih. Tako je z zmago cerkve v začetku 12. stoletja cesarska stranka izgubila prevlado in dvignile so se nove fevdalne rodbine. Za nas so zlasti pomembni Spanheimi, ki so se iz svojega slovenskega centra, to je iz Ljubljane, širili